

Büki Attila:

Mit ér a világ?

Büki Attila költő, festőművész, szerkesztő és újságíró: valló és vállaló lélek. Javaslatára, 1989 tavaszán, a Babits Könyvkiadó Magyarok címmel folyóiratot indított, amelynek irodalmi és képzőművészeti rovatát szerkesztette. Majd a Heti Magyarország és a Heti Nemzeti Újság főmunkatársa lett. 1992-től a Magyarország című hetilap kulturális rovatának és egy éven át a Heti Újság című lapnak a szerkesztését végezte. Főmunkatársként rendszeresen írt a Nagyalföld című lapba. 1994 őszén, a Literátor Lap- és Könyvkiadó felkérésére Nép-barát címmel indított hetilap főszerkesztője lett, de 1995-ben, amikor a kiadó elveszítette támogatóit, a lap kiadását is megszüntette.

Büki Attila ekkor abbahagyta az aktív újságírást, az alapítványi fenntartású Róth Miksa Üvegmuzeum vezetője lett, amelyet azonban 1997 elején bezártak. Eztán a közügyektől távol, érdi házában írt és festett. Az irodalombarát és tehetségelhalász író és költő 2000-ben Duna-Part címen irodalmi folyóiratot alapított, amelynek életben tartásáért 2002 ősze óta keserves küzdelmet folytat. Évek óta fűrkészi, hogyan görbül a Mindenség József Attila-i gyémánttengelye, az emberi lélek. Fájjalja, hogy az emberek elfeledkeznek a szolgálatról, pedig egész munkásságára jellemző a Szolgálni küldött közénk az Isten című, Ányos Imre tanár-festőművész emlékének szentelt vers.

Vas István véleményét „Első olvasásra meg kell állapítani, hogy ön tehetőséges költő – verseinek költőisége szembeszökő. Legfőbb eszköze az erőteljes kép...” verskötetek igazolják: Arcomon szél söpör

(1978), Szélfúttá szavak (1986), A karcsú, elegáns kivitelű, magyar és francia nyelvű verskötetete: Havas utak szárnyain (1987). Valkai Zsuzsával közösen úttörő jelentőségű könyvet publikált, Üzenetek a Sárga házból (1988) címen az első magyar pszichiátriai múzeum képzőművészeti anyagáról. Mire hazaérünk (1990), Magyar határ (1998). Eddigi életművének összegező, új távlatokat is nyitó mérföldköve a Félvilág című, részben gyűjteményes kötet, részben pedig új verseket tartalmaz. (Xénia Könyvkiadó – Örökség Könyvműhely, 2004.) Költője – amint Pósa Zoltán hangsúlyozza – a konkrét valóság és a képzeletvilág, álom és ébrenlét határáin egyensúlyoz. Távoli rokonai: a Duinói elégiákat alkotó Rilke és a Menekülés a

homályba című költői regény szerzője: Arthur Schnitzler.

A Mit ér a világ? című kötetet azt sugallja az olvasóknak, hogy földi világunk és létünk mily törekény. A gaszágokkal fertőzött napokban mire képes az ember? Élhet-e emberi életet? Érzékelhető-e a társadalmi változás a mindennapokban? A kultúra, a hit, a művészet, gazdaság, a természet stb. miként jelenik meg a politikával túlzottan átitatott életünkben?

pontja, legerőteljesebb része; a MUOSZ által kiadott, a Magyar Sajtó című folyóiratnak szánt interjúsorozatot tartalmazza. A Papp Lajossal, Boda Istvánnal, Bögözi Kádár Jánossal készült sorozat a Magyar Vasárnap című hetilapban hétről hétre jelent meg, bizonyára ezért is került egy fejezetbe. A Trianon öröksége című rész tulajdonképpen folytatása az Írásművészetnek, de az interjúk tematikája is más. A Trianon öröksége című rész sem véletlen: Kiss Dénes Zala megyéből, Sipos Tamás Békésből, Illés Sándor a Bácskából, Köntös Szabó Zoltán Kolozsvárról érkezett Budapestre...

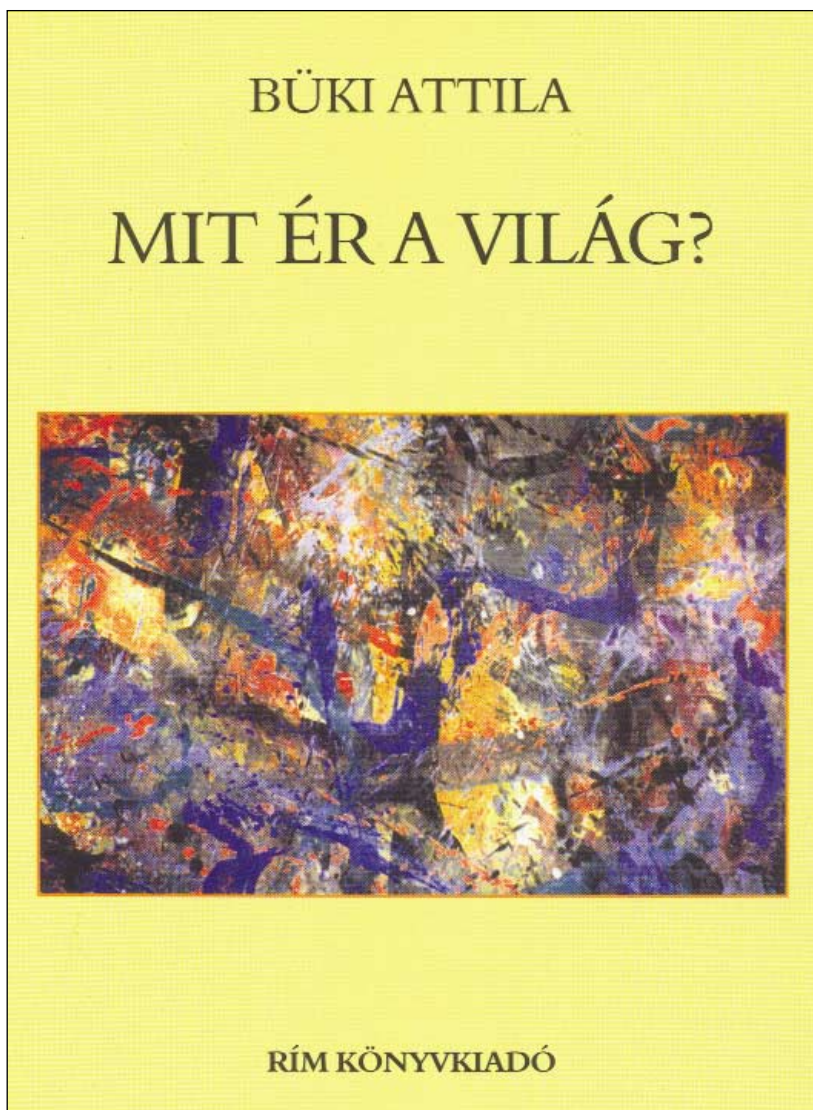
A Közelképekben található Házmesterék, Betegállományban, Tanárno című írások portrék, az Ora et labora! és a Festőművész várospolitikáról szólók pedig riportok. Ezekben a szerző arcokat, életüket mutat fel, a létezés megőrzött méltóságára apellálva, nem kis tanulságokkal. Hasonlóan tudatosítja az önsorsrontás lényegét, mint a verseiben is: „Szöveget ráz a deviancia. A sárga házban fénytelenült fejeket borotválnak.” (Alkohol, hold és szenvedély van.) A Magyar tükörben kisebb nagyobb terjedelmű riportok olvashatók. (Kiadói-szerkesztői hiba: a kötet végén, a Zárt világban éltünk átfedést jelent.)

Büki Attilához hasonló mélységben ez idáig talán senki sem foglalkozott azzal, hogy a II. világháború után mi történt az írókkal, költőkkel a szerkesztőségekben. Miért hagyták el az írók e műhelyeket? Miért lett szegényebb az újságírás? Miért tűnnek el a különböző műfajok a sajtóból? Miért semmit mondó hírek, információk töltik meg a lapok hasábjait?

Gárdonyi, Bródy, Ady, Kosztolányi, Szabó Lőrinc újságírásról alkotott nézeteit miért söpörték ki a szerkesztőségekből (Igényesen nevelő, oktató, ismeretközli újságírás.) Mivé lett a Benda, Babits, Németh László értelmezésben vett írástudók felelőssége?

A válogatás egyfajta képet ad a mai állapotokról az olvasónak, egyféle metszetet, látletet ad az országról – kitekintéssel Európára és a világra. A Szép szavak szárnyán című írás pedig üzenet, hogy így is lehet, sőt, csak így érdemes. Büki Attila legfőbb kérdése Juhász Ferencével rokon: Úrrá tud-e lenni az ember a Mindenség magányán? (Rím Kiadó, 2005.)

Cs. Varga István

A kötet szerkesztésében a különböző műfajok, témák és a gondolatiság szerinti elképzelés dominál. Az A-tól Z-ig című fejezet publicisztikai anyagai a Heti Magyarországon jelentek meg. A Nappalok, ünnepek című fejezetben közölt publicisztikai írások egyrészt reakciók az embereket ért káros hatásokra, másrészt példázatok a nemezebb emberi létre: Bölcs ember királyok, Búcsúorok Szarka Árpádtól, Egy köznemes valomásai. A Belső világok képei egy sokkoló hatású interjúval kezdődik, mely Tassy Kláráról és Eigel Istvánról szól, akik őszintén nyilatkoznak a Kádár rendszerről és benne a képzőművészet helyzetéről. Ezt hat recenzió követi, valamennyi képzőművészettel és alkotásaikkal foglalkozik.

Az Írásművészet című fejezet, a könyv közép-

„Így vót, szép élet vót.“

Egy határmenti falu hatvan esztendeje

Sarusi Mihály író, újságíró Szalbek–Iratos című kötete az aradi Irodalmi Jelen Könyvek sorozatban jelent meg(x). Tényirodalom, dokumentum–riport egy, a román–magyar határ mentén, annak romániai oldalán fekvő magyar ajkú faluról, lakóiról, az utóbbi hatvan év történelméről, küzdelméről, átélt, megsemmisített eseményeiről.

Ihlető műsója „a szeretet, amelyet apánk átadott“. Átadott szavaival, a szülőföldet sosem feledő, oda mindig visszavágyó és visszajáró olthatatlan vonalmával. Sarusi Mihály nem csupán befogadta mindazt, amit látott, hallott, tapasztalt. Maga is szellemi szülőföldjének vallja az utódállamok mohósága, a nagyhatalmak közönye által Trianonban elszakított Kisiratos, a Szalbek–uraság által a XIX. század elején telepített falut. A magyar alföldön közönyösen végigszántó irracionalis vonal – a gyeplő – következménye több mint tragikus. „Testvér a testvértől, szülő gyermekétől (gyermek szüleitől) elválasztva.“

A szellem embere sosem szeret adósa maradni azoknak, akik gondolkodását, életszemléletét alakították, látókörét gazdagították, szélesbítették. Sarusi Mihály közéjük tartozik, azok közé, akiknek útipoggyásza, tarsolya hazautazásban – az oda- és visszaúton is – mindig telítve volt. Mit hozhatott magával? Hozta a rokon melegséget, a ragaszkodó szeretetet, a munkát, küzdelmet mindenkor vállaló és becsületesen végző, magyarságához és hitéhez minden körülmények közt ragaszkodó, a családi köteleket rendkívül fontosabbnak tartó erkölcsi, etikai tartást. „...kivételesen jók a házasságok. (...) a falu nem fogadja el a válást.“

S hogy e hozomány ne maradjon csupán Sarusi Mihály kincse – aranya, ezüstje – összegyűjtötte és közre adta Kisiratos helynevei, Kisiratos ragadványnevei, Személynevek Kisiratoson című tanulmányait. A nyelvész, a kiváló újságíró mellé oda kell sorolnunk az 1986-ban megjelent Magyar Krisztus című regény alkotóját, kinek tollát ugyancsak a Kisiratos iránt érzett szerelem vezette, megírva e település regényét, melyben „az alföldi magyar falu egyszerre szűk, egyszerre tág világa tárul föl; hét nemzedék története, kínja–keserve, ritka öröme“.

E kötet szervesen illeszkedik a romániai magyar valóságírodalom vonalába. A falu mai vezetői buzdították falutörténet írására. „...hiába kapacitáltak, Kovách Gézát, a környék legkiválóbb hivatásos történészét javasoltam, s Géza bátyánk 2004 nyarán még megélhette a szép könyv megjelenését. Mivel ő csak 1944-ig vállalta a múlt fölmutatását, a továbbiak bolygatására (...) nekiültem.“

Soha jobbkor – mondhatnánk. 2004. december 5-e táján, az elszakított területek magyarsága iránti közönyt, a kettős állampolgárság ellen fellépő, a magyarországi közvéleményt fel-

vezető, egzisztenciális félelmeket keltő, elutasításra buzdító „NEM“ kampány korában villantja fel egy határon kívülre szorított magyar falu hatvan esztendő küzdelmét és helyzetét egy olyan hatalommal szemben, amely előbb – 1929-ben – a nevét orozza el, 1968-ban az önállóságát biztosító községi státust vonja meg tőle,

Sarusi Mihály: Szalbek–Iratos (Hatvan év a román–magyar mezsgyén) Irodalmi Jelen Könyvek, Arad, 2005.

annak minden hátrányával együtt. De az a közösség, amelyet a regényben oly plasztikusan megrajzolt vonások – a munka és a szerzés törvénye, az erkölcsi szilárdság – éltették, a mostoha körülmények kényszerítő, sokszor kilátástalan nyomása ellenére is meg tudta őrizni hagyományait, nyelvét és hitét, volt benne erő, hogy 2004-ben újra kiharcolja az önálló községi státust.

Ez az az üzenet, amely túlmutat az erdélyi határokon, amely az összmagyarság számára közvetít olyan értékeket, amelyek itthon az internacionalizmus és a globalizmus nemzetbénító, nemzettudatot sorvasztó agymosás következtében olyannyira elhalványultak. Az ezeréves nemzettestből kiszorító, kirekesztő kormánykampány ellenében figyelmezteti az olvasókat a kis faluközösség küzdeni akarásában rejlő belső értékekre. Az elszakított magyarságról hoz hiteles híradást, feljűk fordíthatja az anyaország lakosságának figyelmét.

Könyvének központi „szereplője“ a közemlékezet. Általa bontakoznak ki az évtizedek eseményei, néha egymást fedve, kiegészítve, vagy éppenséggel másképp látva azt. Belőlük rajzolódik ki, hol éles kontúrokkal, hol csak érintőlegesen felvillantott arcok és tettek formájában a falu életét, életfolyamatát meghatározó arcok. Közös bennük a szülőhelyhez való ragaszkodás, közös a nemzethez tartozás tudata, közös a munkaszeretet és a határozott erkölcsi tartás. Gondoljunk csak a két Almásira, az orvosra és a tanárra! De nemcsak őket, a helység szellemi felemelkedését szolgáló személyiségeket emlegethetnénk, hanem az egyszerű, „közemberek“ hosszú sorát is, azokat is, akik, ha a kényszerítő körülmények okán el is hagyták a falut, a határ túlsó oldalán telepedtek le, hogy kiáltásnyi közelben maradhasanak hozzá. Mit hagynak ők örökül fiaiknak? „Hogy testvér; testvéreknél kell lenni. Kell, mert ez a világ rendje. Segíteni a másikat, legalábbis megérteni. Bántani semmi pénzért! S hogy: gerinc, jó tartás, hit, dolog, emberiség. S hogy mindez teszi a magyar embert arrafelé. Mifélnék! Odahaza, otthon... A Szalbek–Iratosból lett Kisiratoson. No meg persze e drága Nagy Magyar Alföldön minden hasonlóan istenverte szegény faluban, városszállón.“ Ennek tudatában nem történhetne, nem történne meg, hogy az erdélyi magyart „Jerománnozza csabai szlovák, gyulai német, battonyai szerb, budapesti hottentotta, mafla magyar“.

Mennyire igaztalan, torz ez a kirekesztő szemlélet azokkal szemben, akikben még nyolcvan év után is ott a kérdés: „Mikor jár le a szerződés?“ Azaz nem halványul, nem gyengül a hite annak, hogy – határon innen és túl – együvé tartozunk, egy nemzet fiai vagyunk! „Magyar. Ember. Embör. Magyar és ember egy és ugyanaz. Hogy aki nem jó egyiknek, másiknak is alkalmatlan. Meg hogy egyik a másik nélkül mit sem ér.“

Sarusi Mihály könyvének mintegy összegezője, esszenciája a kötet végén olvasható vers: Öcsi Iratosért táncol. Sorait nem verslábak, rímek kemény törvénye vezérli – amiként a legény mágikus, transzcendens erőt, mély keserűséget sugalló lépteit sem –, hanem a tudat mélyén rejtőző belső erő, harag és indulat „a kisantanti hullarabló hazudozók nyomán az antanti piszkos nagy rablók“ ellenében, azokkal szemben akik szerint „szégyellnünk kell a háromszínű magyar zászlót?! / magunkba fojtani Himnuszunkat?! / restelni fajtánkat?!“ a »román« Kölcséyt? / idehaza, újfent, örök kisebbségben“...

Szól ez a könyv őérettük, a most megtagadottakért, a Csanád vármegyei Kisiratosért, s általuk mindazokért, akik az álnok és csalárd NEM ellenére is „Élni szeretnének. A maguk uraként, odahaza...“

Máriás József

„Az egyházművészet számos területén kifejtett munkásságáért“

Hertay Mária kitüntetése

Dr. Erdő Péter bíboros, esztergomi érsek 2005-ben, Szent Adalbert ünnepén, az egyházművészet számos területén kifejtett munkásságáért a Szent Adalbert kitüntetés nagyérem fokozatát adományozta Hertay Mária festő- és grafikusművésznek.

Hertay Mária festő- és grafikus életművének meghatározó területét foglalja el az egyházművészet.

Már a budapesti Képzőművészeti Főiskolán folytatott tanulmányai során, 1955–1963 között, óriási jelentőségű litográfia-sorozatokat készített. Ezek hatása ma is felbecsülhetetlen kisugárzással bír, gondolok itt a TEREMTÉS napjaira, a TÉKOZLÓ FIÚ történetét bemutató műveire, a KERESZTÚT drámai jeleneteire és a SZEGÉNY EMBEREK sorsát megdöbbentő erővel ábrázoltakra.

Nagyméretű falfestményei, secco technikával, a művész egyedülálló tehetségének e művészi műfajban való kiteljesedését segítették. Ezek a fülöpi, a győrnagybaráti, a hárskúti, a mosonmagyaróvári, a nyírlugosi és a várgesztesi római katolikus templomban állanak előttünk.

Ugyancsak a főiskolai évektől kezdve fogalmazza meg gondolatait és érzéseit, finom, mives és elegáns rézkarcaival. Lelke virágként csodálatos növények, fák kelnek életre e művein. Az idős emberekről, együttérző szeretettel, szívet melengetően készített portréi ritkaságszámba mennek a rézkarc műfajban. Hasonlóképpen ábrázolja a titokzatosnak tűnő tájakat, kerteket, lépcsőket és a pusztulásra ítélt szép régi házakat. Ám azok az igazán megrendítő drámai lapjai, amelyek a Biblia kifogyhatatlan gazdagságából merítik ihletett témáit, a KERESZTÚT jeleneteit. Tragikus pillanatainak átélt élményével telített rézkarcait a hite ereje segítette e munkájában. Nem elhanyagolható annak megemlézése, hogy a rézkarcai megtervezésénél páratlan nagy méreteket is majdhogynem csak nála találunk.

A biblikus jelenetek képi megjelenítésére szolgálnak művészetében a tűzzománci, a finom kompozíciós építéssel és magávalragadó

színvilággal. Mély alázattal és ragyogó képzelőerővel kelti életre e műveket. A legszebbek SZŰZ MÁRIA ÉLETÉVEL foglalkoznak.

Sok darabjában találkozhatunk a KISDED SZÜLETÉSÉNEK misztériumával, Máriával mint a MAGYAROK NAGYASSZONYÁVAL. Egy-egy sorozata, mint MÁRIA HÉT ÖRÖME, a mátraházi és a győr-ménfőcsanakai templom díszei is bizonyítják kimeríthetetlen variációs készségének és tudósan kísérletező kedvének gyümölcseként nagyságát. A KERESZTÚT sorozatai koronázzák tűzzománci többségét, egyházi kérésként és vágyainak kikívánczó megnyilvánulásaként is. Számos jelentős helyen, mint pl. a budapesti Pápai Nunciaturán, a Pázmány Péter Katolikus Tudományegyetem kápolnájában, Szegeden a Szent Mihály új templomban, a papnevelő intézetben és a püspöki székház kápolnájában

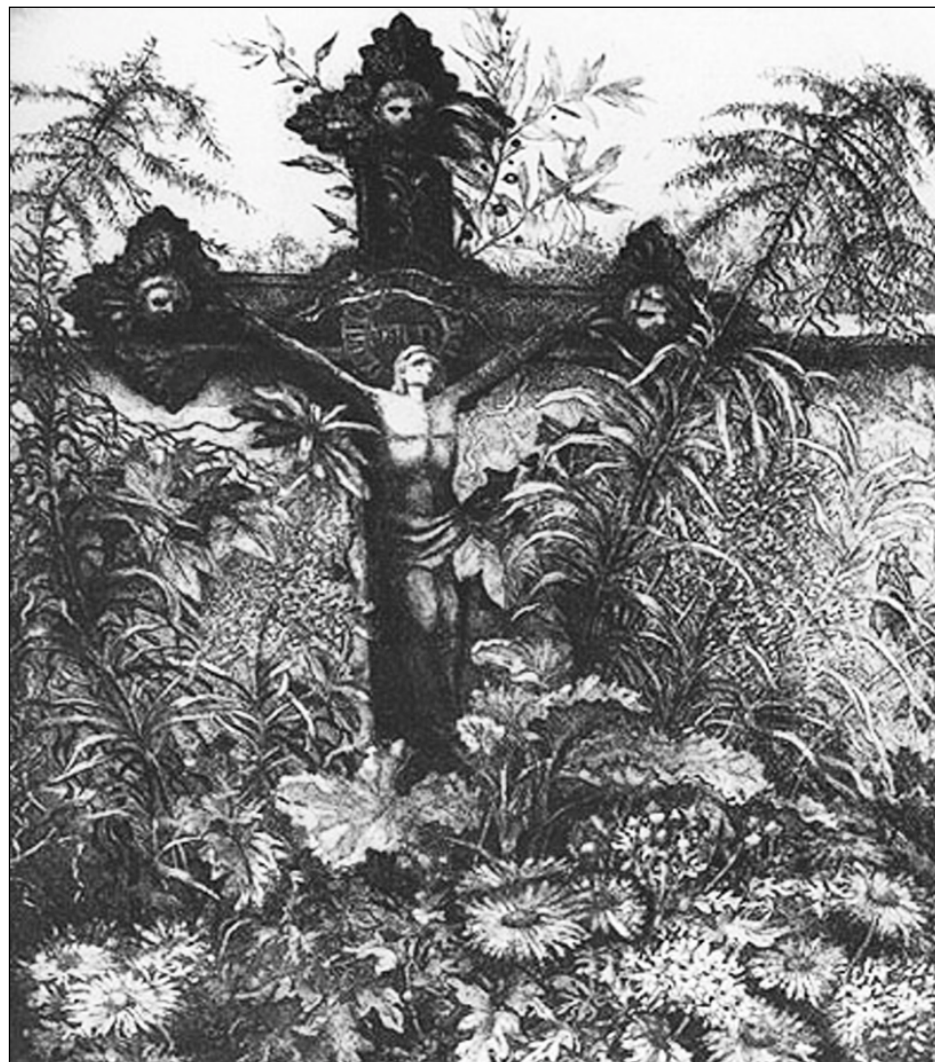
helyezték el, új meg új megfogalmazású sorozatait.

A keresztek változatai, oltár, szószék, misekönyv és szenteltvíztartó is az ő tűzzománcjaival díszíti templomaink néhányát.

KIÁLLÍTÁSAIN e művei közül már többel találkozhattak látogatói és mindig óriási sikert arattak. Az első, az 1968-as budapesti Dürer teremben rendezett tárlata csakúgy, mint az ezt követők. Legutóbb 2004-ben a tihanyi Bencés Apátság Galériájában és a veszprémi Szent Mihály Székesegyház altemplomában rendezett tárlata jelentett nagy eseményt. Legtöbb kiállításának megnyitójaként magas tisztségű egyházi személyiségek vállalták nagy szeretettel a művész méltatását.

Eddigi briliáns munkásságát leginkább a jó szavakban és elragadtatásban megvallott elismeréssel értékelték. Pedig a sok csodálatos élményért, amellyel művein keresztül bennünket elhalmoz Hertay Mária, méltán megérdemli, hogy ő is érzékelje megbecsülésünket és szeretetünket azáltal is, hogy ilyen ünnepi esemény részese legyen!

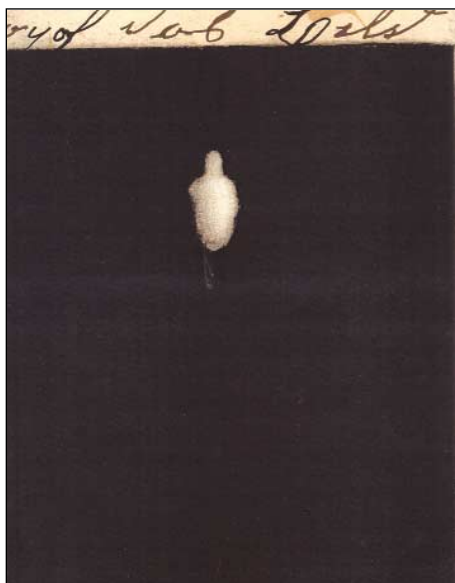
*Kratochwill Mimi
művészettörténész*

In memoriam B.J. (rézkarc)

Egy erdélyi magyar művész Itáliából a Ráday utcában

Emeric Jakob Imre grafikáiról

Kaspar Hauser dala

Mondhatnánk: jellemző huszadik századi magyar művészsors. *Jakab Imre* Aradon született 1937-ben, itt végezte tanulmányait, át-átutazott Magyarországra, például a véletlen úgy hozta, hogy épp 1956. október 23-án beleszórt Budapestre az induló forradalmi eseményekbe. De akkor még, miként utána is még többször, visszatért Aradra. Aztán megismerkedett egy olasz irodalomtörténész költővel, házasság lett belőle és sikerült kijutnia, kitelepednie Olaszországba. Mindez 1978-ban volt. Itt még tovább képezte magát Urbinoban, elmélyítette ismereteit a rézkarc és litográfia technikában, Carlo Ceci és Renato Brusaglia professzoroknál. Foglalkozik kerámiával, kispasztika készítésével is. Több könyvet illusztrált és tervezett borítókat. Munkái sok gyűjteményben megtalálhatók hazánkban is, de inkább természetesen Olaszországban, valamint Németországban, az Egyesült Államokban, Svájcban, Németországban. Feleségével

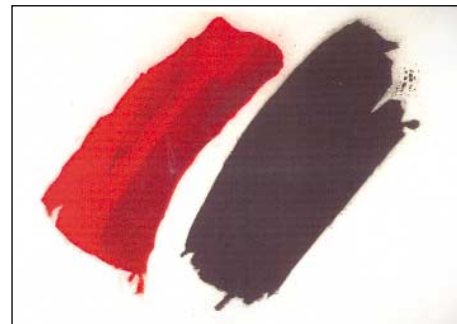
Corinaldóban él, amely egy kisváros San Marinótól és Urbinótól dél-keletre, Anconától észak-keletre, 15 kilométerre az Adria partjaitól. Ma Emeric Jakabként ismerik személyét. Igazi intellektuális, mélyen gondolkodó művész, akinek olvasottsága, erudíciója, a szellemi értékek iránti affinitása visszatükröződik munkáin is.

Magyarországon korábban már voltak kiállításai, Vácott és Pécsen, de elfogadva a Magyar Rézkarcoló és Litográfus Egyesület meghívását Budapesten most rendezte meg első önálló kiállítását június 16. és 29-e között a Galéria IX-ben. Jakab Imre a rézkarc-technika egy különlegesen nehéz és igényes válfajában készített nyomatait mutatta be, nevezetesen foltmaratásait (aquatinta), melyeket ráadásul színes változatokban készít el. Művei formailag közel állnak a minimal-art szemléletéhez. Kevés színt, kevés motívumot használ. Valóban foltokból építkezik, melyek egyfajta titokzatossággal úsznak át egymásba. Legfontosabb színe a fekete, melyet több árnyalatban képes megnyomni, s ezek közé, mellé

Riflesso

illeszkednek változatos szürkéi, vörösei. Ritkán találkozunk ilyen művésszel, akinél a fekete – újra hangsúlyozzuk: nem, mint vonal, hanem, min folt –

Cím nélkül

ilyen erősen meghatározó volna, mint nála. Konkrét fogódzót nem nagyon találunk nyomatain, ha csak címeiből nem indulunk el valóban régi, atavisztikus, ősi kultúrák leletei felé. Egyik legszebb lapja a Kaspar Hauser dalokhoz kapcsolódva civilizáció és precivilizáció folyamatosságára, megszakítottságára utal.

Lapjain egyfajta távol-keleties meditációs atmoszféra is érezhető, mintegy áttételesen ez is jelzi különböző kultúrák iránti érdeklődését, affinitását.

Nyugalmat árasztanak ugyan lapjai, mégis ezekben a meditációs objektumokba néha „betör” egy-egy szín-gesztus, mely feszült hangulatot teremt. Egy erősen introvertált művész korhangulatot is kifejező munkái jelentek meg ezen a kulturált kiállításon, mely nagyon személyes és belülről indukált műveket tárt elénk.

Első budapesti önálló kiállítása után a tervek szerint jövőre Vácra ismét kiállítást rendez munkáiból.

Jakab Imre ma már tehát Emeric Jakob, de mégis rokonszenves volt az, ahogyan olasz nyelvű katalógusa borítóján olvashattuk: Emeric Jakob Imre. Ez fejezi ki legjobban, hogy egy olyan művész fedezhettünk fel, aki ugyan Olaszországban él és alkot, de szervesen hozzánk is tartozik, a miénk is. Gazdagabbak letünk általa.

Feledy Balázs

Wrábel Sándor festőművész emlékkiállítása Esztergomban

Wrábel Sándor festőművész, a pilisi táj festője, az erdők, a vadak, a madarak szerelmese képeiből nyílt kiállítás az Esztergomi Keresztény Múzeumban.

A budapesti születésű művész Pór Bertalan tanítványaként végezte el a Képzőművészeti Főiskolát. 1945-ben a Szovjetunióba száműzték három évre, kényszermunkatáborba. 1956-ban a forradalom ihlette grafikai sorozatot festett, majd a pusztulást jelenítette meg a Magyar Golgota című festményén. Évtizedeken keresztül zaklatták, próbálták rávenni, hogy maradjon külföldön. Itthon nem állíthatott ki, megbízáshoz sem jutott. A hatvanas években Olaszországban mutatták be műveit, díjakat nyert és Milánóban doktorált. Amikor 1978-ban családjával együtt

kilakoltatták békás-megyéri házából, Pomázra költözött.

A pilisi táj festője, az erdők, a vadak, a madarak szerelmese. A korai idilli képek a történelem viharai, a személyes sorstragédiája következtében vészterhes, élet-halál harcot vívó állatok drámai kompozícióivá változtak. A kiállítás megtekinthető: 2005. június 12. – augusztus 28.

Magyar Golgota

A kiállítás helyszíne: Keresztény Múzeum, Esztergom, Mindszenty tér 2.

forrás: artnet.hu